

Майя Пашенко

канд. пед наук, доцент кафедри загальної педагогіки, педагогіки вищої школи
та управління Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

Ігор Красноштан

канд. біол. наук, доцент кафедри біології та методики її навчання
Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Розвиток особистості на всіх етапах її життєдіяльності – це умови, засади всебічного розвитку особистості, забезпечення її творчого потенціалу, реалізації здібностей, зростання компетенції, удосконалення отриманих знань, умінь, навичок.

Інноваційні педагогічні технології спрямовуються насамперед на забезпечення умов для самореалізації сутнісних сил студентів в різних видах теоретичної і практичної діяльності, при вивченні педагогічних дисциплін, в динамічному житті за нових ринкових умов.

У педагогічний процес впроваджуються нові технології (інформаційні, комп'ютерні, інтегровані курси, блочно-модульної програми, моделювання).

Сучасні соціальні умови підвищують вимоги до професійного рівня спеціаліста, націлюють на формування особистості ініціативної, самостійної, наділеної творчим мисленням. Гостро стоїть проблема розвитку творчих здібностей особистості, творчої уяви, інтуїтивного мислення, оригінальних способів дії, відходу від шаблонів тощо.

Школа переживає болісний процес становлення, відходу від тотальної уніфікації та стандартизації навчально-виховного процесу. В зв'язку з цим переосмислюються цінності, долаються консерватизм і стереотипи педагогічного мислення. Сьогодення підвищує вимоги до професійного рівня спеціаліста, націлює на формування особистості ініціативної, самостійної,

наділеної творчим мисленням. Гостро стоїть проблема розвитку творчих здібностей особистості, творчої уяви, інтуїтивного мислення, оригінальних способів дій, відходів від шаблонів тощо.

Професійність педагога характеризується в наш час такими рисами.

По-перше, педагог повинен бути організатором, керівником в лабіринті знань. Він повинен систематично діяти на психологію своїх учнів, щоб прищепити їм певні риси характеру, волі, звичок і смаків, систематично прививати учням звичку думати, аналізувати.

По-друге, професійність педагога полягає в умінні перетворити учня в суб'єкт самовиховання, самоосвіти, так як спеціаліст, який закінчив свою освіту разом з закінченням, наприклад, вузу дуже швидко відстане і перестане бути кваліфікованим спеціалістом.

По третє, професійна кваліфікація педагога полягає в його умінні трансформувати державні цілі в педагогічні. Від педагога вимагається система послідовних дій, направлених на досягнення цілей освіти які висуваються сучасним суспільством. Ця діяльність педагога включає такі напрямки як:

1. Конструктивна діяльність, тобто вибір інформації яка повідомляється студентам; проектування власної діяльності на лекції, на практичному або лабораторному занятті; проектування діяльності студентів і, накінець, проектування методів контролю знань.

2. Організаційна діяльність, тобто організація передачі інформації студентам; організація своєї діяльності на лекціях і заняттях; організація діяльності студентів і організація контролю знань.

3. Комунікативна діяльність, тобто встановлення правильних взаємовідносин з колективом студентів, створення доброзичливого психологічного настрою, який сприяє активності процесу навчання, виявленню творчих здібностей студентів. При позитивних взаємовідносинах краще засвоюється матеріал, народжується інтерес до предмету, стають менш помітними окремі промахи викладача.

4. Гностична діяльність, тобто вивчення способів дії на людей, знання

психологічних і вікових особливостей цих людей, уміння оцінювати власну діяльність і вносити в неї відповідні корективи.

Для педагога-новачка характерно планування тільки власної діяльності. Ще немає передбачення того, як буде сприйнята студентами інформація, яку повідомляють, що виявиться знайомим, що цікавим, що важким, що викличе роздратування.

По мірі оволодіння педагогічною майстерністю все те, чому педагог хоче навчити своїх студентів, отримує психологічне забарвлення. Педагог починає відчувати ступінь сприйняття студентами інформації, уміє активізувати студентів. Він спонукає їх до порівняння, пошуку істини, вчить їх самоконтролю і самоорганізованості. Його реакція на поведінку аудиторії стає швидкою і чутливою, його заняття проводяться жваво, емоційно, цікаво. Це в значній мірі сприяє підвищенню кваліфікації спеціалістів, які готуються.

Важливими умовами міцного засвоєння знань і умінь, застосування їх на практиці є: мистецтво педагога викликати інтерес до предмету; активне відношення студента до навчальної роботи.

Суть теорії активності навчання полягає в тому, що пізнання є діяльність, направлена на опанування предметного світу. Вступаючи в контакти з предметами зовнішнього світу, людина пізнає їх і збагачується практичним досвідом як пізнання світу (навчання і самонавчання), так і дії на нього. Її пошукова діяльність виявляє особливості, властивості і характеристики явищ і об'єктів зовнішнього середовища, визначає їх суть і зміст, оцінює їх роль, значення. На основі отриманої інформації дослідник ставить для себе мету і розробляє програму своїх дій. Пізнавальна діяльність людини проходить в умовах активно-випереджального сприйняття і відображення оточуючого світу, рішення різного роду проблемних ситуацій, без чого поставлена мета не може бути досягнута.

Навчально-виховний процес повинен: по-перше, бути імітацією того середовища, в якому будуть жити і працювати студенти; по-друге, містити в собі конкретну мету, і проблеми діяльності; по-третє, забезпечувати

формування у слухачів здатності вирішувати практичні задачі, змінювати та покращувати той предметний світ, в якому вони живуть і працюють.

Активне навчання повністю відповідає цим вимогам. В його основі лежить принцип безпосередньої участі, який зобов'язує викладача зробити кожного студента учасником навчально-виховного процесу який шукає шляхи і способи вирішення проблем. Активні методи навчання дозволяють формувати знання, уміння й навички шляхом залучення слухачів в активну навчально-пізнавальну діяльність. Участь в наукових експериментах - це також активна підготовка майбутнього вченого.

Висока ступінь гнучкості і адаптивності активних методів навчання дозволяють викладачу з однаковою ефективністю використовувати їх в наступних випадках: на заключній лекції, бесіди, розмови - як практичне обґрунтування актуальності питання, яке розглядалося; в якості введення в лекцію - постановка практичної проблеми, яку треба буде розробити; для ілюстрації положень, які розбираються в процесі лекції; паралельно лекції - частина матеріалів передається в усному викладі, а інша - за допомогою активного методу; замість лекції - вся тема заняття розкривається за допомогою активного методу.

Водночас відомо, що до процесів творчості належать несвідомі дії, зокрема, інтуїція, свідомі діяльність і натхнення як своєрідне "перекладання" з несвідомої сфери у свідомість уже готового висновку. Тобто, творча діяльність включає гіпотезу, план, дію. Заданий алгоритм надає мінімальну можливість для самостійного пошуку нетривіальних способів засвоєння знань. Це зовсім неприпустимо у відношенні до способів формування педагогічних умінь у майбутніх учителів. Отже, потрібні методи, що активізують пізнавальну діяльність, творчість. Ця вимога закономірно веде до застосування методів активного навчання (МАН). До групи МАН включають такі методи: проблемна лекція, евристична бесіда, дискусія, диспут, конкурс, олімпіада, аналіз виробничої ситуації, аналіз критичної ситуації, розв'язування конфлікту, метод

клініки, метод лабіринту, розігрування ролей, драматизація, дидактична і ділова гра тощо.

Вибір будь-якого з МАН залежить від конкретних завдань навчання, специфіки навчального процесу, підготовки викладача і студентів.

Специфіка навчання за допомогою МАН полягає в тому, що мислення і поведінка студентів примусово активізується, спілкування студентів з викладачем і один з одним відбувається на високому рівні мотивації, емоційності і творчості, формування у студентів педагогічних умінь відбувається в обмежені строки. МАН підтримують у студентів творче напруження, діловий азарт, позитивне збудження, емоційність, зацікавленість. Таке навчання нікого не залишає байдужим, значно підвищується культура спілкування, поглиблюється потяг до взаємодії з людьми в різних ситуаціях, інтенсивно формуються організаційні навички.

Проблемному викладу матеріалу сприяють лекція-дискусія, лекція з використанням елементів мозкової атаки (особливо на етапі формування нових понять), лекція з програванням конкретних педагогічних ситуацій, лекція з використанням ТЗН для зворотнього зв'язку, лекція-провокація, лекція з запланованими помилками, лекція візуалізація, лекція “у двох”, тощо.

Для активізації творчої діяльності студентів можна використовувати імітаційні заняття, зокрема аналіз конкретних педагогічних ситуацій, рольові ігри, мозкову атаку, рейтингову систему контролю, круглі столи, тощо.

Атмосфера активізації і переосмислення життя в Україні вимагає нового педагогічного бачення і змін у напрямі виховання і самовиховання творчої, конкурентноздатної особистості.

Список використаних джерел:

1. Красноштан І.В., Пащенко М.І., Макаруч В.В. Інноваційні технології навчання: словник-довідник навчальний посібник - Умань: ПП Жовтий, 2010. – 194 с.